

NEVEZETES DÁTUMOK

NEVEZETES IDŐPONTOK

JELES NAPOK

NÉPI HIEDELMEK

Pécs

1986

Tartalomjegyzék

Január	1 oldal
-Ujév Vizkereszt Remete Pál Fábián Vince Pál	2 "
-Hiedelmek a hó- nappal kapcs.	2 "
Február	2 "
-Gyertyaszentelő Balázs András Dorottya Bálint Zsuzsanna Üszögös Péter Mátyás	3 "
-Hiedelmek a hó- nappal kapcs.	3 "
Március	4 "
-Franciska Gergely Gertrud Sándor József	
-Hiedelmek a nagy- böjttel és husvét- tal kapcs.	
Április	5 "
-Iván Tibor György Márk	6 "
-Hiedelmek a hó- nappal kapcs.	
Május	6 "
-Fülöp Pongrác Orbán	7 "
-Egyh. ünnepekkel kapcs. hiedelmek	
-Hiedelmek a hó- nappal kapcs.	
Junius	8 "
-Medárd János	

-Vid Iván László Péter-Pál	9	oldal
-Hiedelmek a hó nappal kapcs.		
Julius	10	"
-Sarl. Boldgassz. Sarolta Margit Magdolna Jakab Anna Ernő	11	"
-Hiedelmek a hó- nappal kapcs.		
Augusztus	11	"
-Péter Lőrinc Nagyboldgassz. Bertalan Ker. János	12	"
-Hiedelmek a hó- nappal kapcs.		
Szeptember	13	"
-Egyed Kisasszony Máté Móric Vencel Mihály	14	"
-Hiedelmek a hó- nappal kapcs.		
Október	14	"
-Pál Simon-Judás	15	"
-Hiedelmek a hó- nappal kapcs.		
November	16	"
-Mindszent Márton Erzsébet Katalin András	17	"
-Hiedelmek a hó- nappal kapcs.		
December	17	"
-Oszkár Luca Tamás Karácsony	18	"

December		
-István Szilveszter	18	oldal
-Biedelmek a hó- nappal kapes.	18/19	"
Forrásmunkák	20	"
Zárszó	21	"

NEVEZETES IDŐPONTOK

JELLES NAPOK, NEPI HIRDELMEK

J a n u á r

1. Ujév

Ez a nap fordulópontja a december végi enyhe időnek. Csökken a felhőzet, erősödik az éjszakai lehülés. Az év első 5 napját jelentős hőmérséklet-csökkenés jellemzi.

- Aki az ujév első napján születik, abból nagyur lesz.
- Az ujévi álom beteljesedik.
- Akit ujévkor megvernek, az minden nap kikap az esztendőben.
- Aki pénzt ad ki ujévkor, az egész évben azt teszi.
- Ujév napján nem szabad semmiféle szárnyas állatot enni, mert a szárnyas hátrafelé kapar, és elkaparintja az ember elől a szerencsét.
- Ujév napján disznó- vagy malacpessenyét enni jó, mert mindkettő előre tur és így rábukkan a szerencsére.
- Ujévi köszöntőt a legjobb szívvvel kell fogadni, mert az még a gyümölcsfának is használ. Amelyik gyümölcsfát kora reggel felkösztetik, az abban az esztendőben bő termésrel fog fizetni.
- Ha napos szép idő van, úgy sok gyümölcs fog teremni abban az esztendőben.

2.

6. Az Ujév táján bekövetkezett erős lehülést egy változékony felhős időszak váltja fel, ez 15-20.ig tart.

- Amilyen a január második, olyan lesz a szeptember hónapja.
- Ha Vizkereszt napján ereszed esepog, vagy a Kerékvágás nyomán viz ered a hóból, úgy bő termés lesz ebben az esztendőben.
- Ha Vizkeresztkor enyhe az idő és olvas, úgy hamar fog tavasodni.

10. Havazás e nap táján gyakori.

- Ha Mezete Pál napján szép derült idő van, úgy a termést illetően jó esztendőnk lesz, ha lucskos, esős, havas idő van, úgy drága lesz a gabona.

15. Ettől a naptól a hónap végéig várható a hőmérséklet mélypontja.

20-24. A legerősebb fagyok időszaka. Csökkenő felhőzet a csapadékhiány. Nappal aránylag bőseges napsütés, éjszaka igen erős lehülés.

- Szibán és Sebestyén napján eladogásznak a rak.

22.

- Ha Vince napján szépen fénylik, vagyis derült, szép időnk van, úgy meg fog telni a pincénk és sok jó bort várhatunk.

22.

- Ha megcsoradul a Vince,tele lesz a pince.
- Ha fénylik Vince,megtelik a pince,ha meg cseppen Vince,ugy üres lesz a pince.

24.Átlagosan az év leghidegebb napja a -2-4 fokos középhőmérséklettel.Ezzel a leghidegebb időszak lezárul és mérséklődik a tél hidege.A felhőzet növekszik,a csapadékajlam erősen fokozódik,gyakorik a havazások. Ez febr.4.-ig tart.

25.Pál-forduló napját a több évszázados megfigyelések is fontosnak tartják.

- Ha Pál-fordulójának napján fényes és tiszta időnk van,ugy jó és termékeny évünk lesz;ha pedig ködös és felhős,könyörögjünk az istennek,hogy a hirtelen haláltól mentsen meg minket.
- Pál fordulóján fordul meg a medve a barlangjában.

30.

- Ha Gyertyaszentelő előtt megszólal a pacsirta,ugy sokáig fog hallgatni utána.

Általános jellegű hiedelmek a hónappal kapcsolatban

- Ha a nap biborvörös felhők között kel fel,ugy káros szelek és zivatarok lesznek; ha fényes és tiszta a nap,ugy eck lesz a gyümölcs meg a bortermés.
- A januári meleg isten csapása.
- Medves január mellett a pincében üresen marad a hordó.
- Gyenge január forró nyár,hűvös tavasz.
- Téli mennydörgés jó termést jelent.
- Ha nem lenne fagy január hónapban, ugy biztosan meg fogja azt hozni a március vagy az április hónapja.
- Januári mennydörgés még eljövendő csikorgó telet jelent.
- Ha januárban megszólal a szunyog,u-gy nézhetünk takarmány után.
- Januári kővér veréb hosszú telet jelent.

F e b r u á r

2.

- A téli alvó medve Gyertyaszentelő napján kicamrog a barlangjából és megnézi az időjárást.Ha az idő szép és süt a nap és meglátja saját árnyékát,visszamegy a barlangjába és továbbalszik.Vagyis még hosszú télre,nagy hidegre van kilátás.Ha a medve borús időre ébred,ugy mancsaival kitörli az almot és nem megy vissza,hanem elin-

- 3.
- 4.

dul. táplálás után, vagyis vége a téli időjárásnak, közel van a tavasz.

- Balázs napi áldás mindenféle torokbajtól megóv.
- András nap éjjelén álmódják a lények, hogy ki lesz a mitkájuk, na ezen az éjjelen valamilyik legény ingét tesz a párnájuk alá, azt a legényt egészen magukba bolondítják.

5. Hirtelen időfordulat. Derültebb idő kezdődik esőkkel csapadékhiánnyal. A hőmérséklet emelkedése megtorpan, sőt visszaesik.

- 6.

-Dorottya napján esikorsó hideg szokott lenni.

10-15. Megerősödik a hideg. Ez a hideghullám több esetben a januárnál is erősebb fagyokkal jár.

- 14.

-Bálint napján szőlőnek meg szerebek a téli hallgatás után.

15. Lendületos hőmérséklet-emelkedés kezdődik; derült időben fokozott a nappali felmelegedés, a borultság gyakran hoz langyos esőt, a hótakaró fokozatosan olvad, a hónap végére el is tűnhet.

- 19.

-Zuzsanna napján megszólal a pacsirta, vége a télnek.

- 22.

- Urszula Péter napján, ha hidegvan meg 40 napig tart a tél.
- Ha ködsz Péter, úszkös a fészter, azaz abban a gabona.
- Ha Péter hideg, marad a hideg.

- 24.

- Mátyás a jégtörő, vagy meghozza vagy megtöri a jeget.
- Mátyás jeget, ha nem talál, csinál.

24-28. Változékony idő fokozódó nappali felmelegedéssel s tavaszi szélzárakkal. A hótakaró gyorsan olvad. A télutó kezdete.

Általános jellegű hiedelem a hónappal kapcsolatban.

-A betegeket gyógyító vértanu püspök, Balázs emlékére a rk. egyház áldásban részesíti híveit. Az áldást osztó pap 2 égő gyertyát kereszt alakban az áldást kérő álla alatt tartja és közben a Balázs-áldás szövegét mondja.

M á r c i u s

1. A meteorológiai tavasz kezdete.

1-4. Az esetleg még meglévő hó-takaró további olvadása.

4-7. Az első hőmérsékleti visszaesés, mely fokozott esapadékhajlammal jár.

8-15. A hó-takaró rendszerint végleg eltűnik.

9.

-Amilyen Franciska napja, olyan lesz az egész hónap.

12. A második hideghullám kevés esapadékkal.

-Megértesse-e Gergely a szakállát? Ha igen, hull a kezei hó.

-Ha csunya az idő, úgy előjő a róka; ha szép az idő, úgy 14 napig még benn mered.

-Gergely napja ritka, hogy jó, hideg, szeles, sokszor van hó.

13. Erősebb felmelegedés kezdődik.

15-20. Szép, napos idő. Lendületes felmelegedés.

17.

-Gertrud megeresztli a munkát.

-Ha derült az idő, úgy jó esztendő lesz.

18.

-Sándor, József, Benedek zsákkal hoznak meleget.

19.

-Ha József napján derült, a bőség hosszank veül.

-Ha József napján szél fu, hetekig eltarthat.

21-23. Esapadékos idő, utolsó havazások.

26-31. Kimondottan száraz, napos idő.

Általános jellegű hiedelmek a nagybőjtől és a húsvétig kapcsolatban

-Hushagykeddi napsugár bő esztendőre mutat. Ha az éjszaka csillagos, lesz sok tejás az évben.

-Amilyen a Hadvasszerda, olyan az egész bőjt.

-Érdélyben úgy tartják, hogy aki egy szentelt barkaszemet lenyel, annak nem lesz torokfájása és az ablakba állított barkaág megvéd a tolvajoktól.

-Nagypénteken ha eső van, áldás. És a lelki és testi tisztaság napja. A gazda megmosdatja házi állatait, kimeszeli a házát, kitisztítja istállóját, majd gyógyani megy, hogy a lelkét is megtisztítsa.

Kiskunfélegyházán nagypénteki mosdatlannak nevezik a rendetlen és piszkos embereket.

-Nagyassombaton kolompiszóval minden kigyót, békát el lehet kergetni a káztól.

-Husvétvasárnap, ha esik az eső, úgy száraz lesz a nyár.

A mise végén a pap megszenteli a templomban a sonkát, bárányt, főtt tojásokat, kalácsot. Az ünnepi ebéden a szentelt ételeket fogyasztják el.

Erdélyi néphit szerint, aki szenteletlen tojást vagy sonkát eszik, annak csont nő a szájában.

-Husvéthétfe a locsolás napja. A palócok vizhányó hétfeznek nevezik. A legények a kúthoz, patakhoz viszik a lányokat és vödör-számra locsolják meg vízzel, hogyha férjhez megy, a menyecske friss legyen.

Liptó vármegyében azt tartották, hogy amelyik lányt nem locsolják, az pártában marad.

A p r i l i s

1. Ághajlati értelemben a szeptember 30. ig tartó nyári félév kezdete.

6.

-Ha Irén napján nedves az idő, szűk lesz az esztendő.

6-9. A hőmérséklet visszaesik, nagy a csapadék-hajlam.

14.

-Ha Tibor napján virágos a csere-snyefa, virágos lesz a szőlő is.

Ha Tibor napján szép zöld a vetés, jó lesz az esztendő.

14-16. Derültebb, melegebb idő.

18. 3 napon kiemelkedően nagy a csapadék-hullám valóságos zivatar.

18-20. Borultabb, hűvösebb idő.

-Szent György napja előtt fagyott pillangót látni, szerencsét hoz.

-A békák valamennyi idővel Sz. Gy. napja előtt kurattyolnak, annyi idővel azután hallgatnak.

24.

-Szent György napján fogott ürge bőréből készült pénzeszacskó sohasem ürül ki.

-Ha Sz. Gy. napján akkora a vetés, hogy a holló elbujhat benne, jó lesz a termés.

-Sz. Gy. napján szedi a kuruzsló a gyógyszereit: kőrísfa rügyét, kőrísbogarat, istentehéncéjét és még temérdek egyebet, amit csak egy jófajta javasaszonny tudna felsorolni. Mert ha e nap szedi, szereinek azonnali jó hatása van.

24-30. Javuló, melegebb idő.

25.

-Ha Sz. Márk napján énekel a fülemile, jó tavaszt hirdet, ha hallgat, változó lesz a tavasz.

-Ha Husvét esnek Márk napjára, egész világ jajt hallana, azaz a késői husvét nem jelent jót.

27-29. Nagyobb esapadékjellem.

Általános jellegű hiedelmek a hónappal kapcsolatban.

-Ha Május elseje előtti éjjelen eső van, nagy termés lesz; ha hideg van vagy fagy, úgy termés nem lesz.

-Ha a kakuk és a vadlúd alatt repül, meleg lesz a tavasz.

-Ha a pók az ablakhoz, ajtóhoz közel dolgozik, hamar kitavasodik.

-Ha a keresztospók tavasszal szőni kezd, úgy már várható a jó idő.

-Áprilisban hét tél hét nyár.

-Áprilisban olyan időjárás van, mint amilyen március 20-án /Hubert napja/ volt.

-Lucskos áprilist virágos május és száraz június követ.

-Áprilisi hó ha nedves, aratás lesz bő és kedves.

-Száraz április káros, nedves április hasznos.

-Jó április rossz május.

-Áprilisi hó trágyás, márciusi szalmás.

-Áprilisi dörgés, nedves év.

-Áprilisi zivatar kergeti a fagyot.

-Napkeleti zöldség felhők esőt hoznak.

-Ha a szivárvány kék és sárga színe pár napig látszik, szép idő lesz.

-Áprilisi hó nem jó.

-Hideg április rossz esztendő.

-Ha a tölgyfán már május hónapja előtt vannak levelek, úgy jó termés lesz.

M á j u s.

1.

-Ha Filöp és Jakob napja száraz és meleg, úgy bő termés lesz. Ha hűvös és nedves, úgy csak közepes lesz az aratás.

1-5. A talajmenti fagyok legvalóságosabb időszaka.

4-9. Erősen növe felhőzet és páratartalom, nagy esapadékjellem, kiedős nagy esapadékok. Est sarki hideg levegő beáramlása szokta követni.

9. A csapadék valószínűsége e napon a legnagyobb/évi max./

10. Hővisszaesés.

10-15. A csapadékhajlam esőken, a derült idő valószínűsége majdnem 10 %-kal emelkedik.

12-13. Talajmenti fagyok lehetnek.

15-16. Derült idő.

17-25. Változékony jellegű időjárású szakasz aránylag nagy csapadékhajlammal.

20-22. Szárazabb idő.

25. Átlagosan e napon lépi át a levegő hőmérséklete éjszaka is a 13 fokot, ami a peronoszpóra fertőzéshez kritikus érték.

-Pongrác napi eső jó a mezőnek, de viszont árt a szőlőnek.

-Ha Orbán napja fénylik, örvendezünk és mondjuk: igyál Orbán, terem szőlő és bora is jó lesz. De ha e napon eső lesz, a korsókat a vizes csatorna alá tartad, miképpen egy doktor mondta: nincs jobb inya való az esőviznél, akkor megpróbálhatod az ízét.

-Ha Orbán nevet, a szőlő sir.

-Ha Orbán napja szép, úgy bő lesz az esztendő.

-Amilyen Orbán napja, olyan lesz az ősz.

-Ha Orbán napja tiszta, úgy jó termés lesz, ha pedig esős, úgy savanyu lesz a bor.

-Savanyu lesz a bor, ha Orbán napja esős, édes, ha tiszta idő van.

29-31. Szárazabb idő erőteljes felmelegedéssel.

31. A meteorológiai tavasz utolsó napja.

-Ha május vége szép, jó lesz a szüret.

Egyházi ünnepekkel kapcsolatos hiedelmek

-Pünkösdkor ha szép idő van, sok bor lesz ha már megéri a földieper, úgy termésben közepes lesz az esztendő nedves pünkösd, száraz karácsony

-Urnapai idő mutatja az őszi időt ha tiszta idő van, jó lesz az esztendő ha esik az eső, nem lesz dió ha száraz az idő, sok a széna.

Általános jellegű hiedelmek a hónappal kapcsolatban

-Május, ha sokat dörög, bő lesz az esztendő.

-Ha a Pünkösd hava igen nedves, úgy a következő hónap is nedves lesz.

- Hivőse, nedves május jó termésel jár, ha emellett még elég meleg is van.
- Száraz május, száraz esztendő.
- Ha a május elején esik, úgy kevés borunk lesz.
- Nagyon meleg május után esős június következik.
- Hivőse május után jó a szénatermés.
- Májusi esendős eső növeli a szénatermést és a vetést.
- Májusi cserebogárjárás után sok kukorica terem.
- Ha májusban erősen halljuk a békákat kuruttyolni, úgy igen sok eső lesz.
- Ha a pók a szabadban szépen dolgozik, szép idő lesz.
- Ha a pók nem fonja a hálóját, megváltozik az idő.
- Májusban, ha reggel pír van vagy ha napnyugtakor az esti pír élénkpiros, vagy ha a hegyek orma ködös, úgy rossz idő lesz.
- Ha az esti pír aranyzsinó, ha napnyugtakor sűrű köd van, ha a pacsirta magasan felel, ha nagy a harmat, ha reggel kis szél van, ha a szárazföldi békák magasan ülnek, úgy szép idő lesz.
- Ha májusban a tölgy szépen virágzik s a cserebogár rajta tanyázik, gyakran fogunk hallani mennydörgést.
- Májusi meleg nagy termés, hideg eső rossz vendég.

J u n i u s

1. A meteorológiai nyár kezdete.

1-7. A júniusi első esapadékhullám változó felhőséddéssel, záporokkal, zivatarokkal.

8.

-Medárd napjáról szoktak úgy vélekedni, hogy milyen idő van e napon, olyan lesz 4 egymás utáni héten, főleg ha eső esik.

-Aki Medárd napján ültet, annak sok képosztája és lenje lesz.

-Medárd napi fagy már nem árt a szőlőnek.

-Ha Medárd napján esik, 40 napig fog esni, ha szép idő van, kellemes lesz a nyár.

9-14. A második esapadékhullám. Erős felhősödés, tartósabb borulással járó esők.

10.

-János napja előtt kérjünk esőt, mert utána már kéretlenül is jön.

12.

-János napi eső 4 napi esőt jelent de vele rossz termés jár

14. A csapadékhullám tetőzése. E nap kiemelkedő valóságossággal csapadékos.

14-17. Törvényszerűen hűvös napok esővel. A hőmérséklet alacsonyabb, mint május végén volt.

15.

18-21. A hónap harmadik csapadékos időszaka.

21. A nyári napforduló napja, a csillagászati nyár kezdete. Ekor leghosszabb nálunk a nappal: 16 óra. A nap legmagasabban "jár" az égen, majdnem EK irányban kel és NY irányban nyugszik.

22.

22-27. A hőmérséklet igen lassan emelkedik.

24.

27. A negyedik, legrövidebb csapadékhullám.

28. Erősebb felmelegedés kezdődik.

29.

Általános jellegű hiedelmek a hónappal kapcsolatban.

-Ha Pünkösd hava nedves volt, úgy ez a hónap is az volt.

-Ha a június inkább száraz, mint nedves, úgy bő borte termés lesz.

-Északi szél júniusban gabonát hoz az országban.

-Nyirkos, hűvös június, rossz termés lesz.

-Amilyen a június, olyan a december.

-Júniusi derű: bőség, júniusi sár: szűkösség

-János nap előtt ne dicsérd az őrpa természetet.

-Ha Vid napján esik, úgy hibások lesznek a tavasziak.

-A napéjegylenlőség előtti és utáni 2-2 nap mutatja az időjárást Máhály nap utániig.

-Ha a kakuk Sz. Iván napja előtt megesszél, úgy olcsó lesz a gabona, ha utána, úgy drága.

-Sz. Iván napja előtt bagoly fiát találni, savanyu lesz a szőlő.

-Ha Sz. Iván napján esik, kevés lesz a meggy és a dió, így tehát dió helyett sült hegymát ehetünk.

-Ezen a napon kell Sz. Iván bogarát és hajnalban a gyógyfűveket szedni, melyeknek jó hatásuk lesz.

-E napon szokás Sz. Iván tiszét átugrani, hogy az ember ne haljon meg abban az évben.

-Ha e napon esik, úgy még 40 napig esik.

-Ha a bátalvá László napján esik, úgy 7 hétig esik.

-Péter-Pál napi jó idő jó termést jelent.

- Juniusi eső koldusbotot nyoszhat a gazda kezébe.
- Ha Sz. János bogara nagyon fénylik, jó idő lesz.
- Sok bárdnyfelhő jó időre mutat.
- Ha a macskák nagyon mosdanak, úgy rossz idő következik. Ugyezintón, ha a kutyák a porban fürdenek.
- Ha a vakondokok magasan turnak, rossz idő lesz.

J u l i u s

2-3. Kisebb csapadék hullám. Vele sárul a junius végi hőemelkedés.

-Ha Sarlós Boldogasszony napján esik az eső, úgy azt tartják, hogy 4 héten át eső lesz.

5.

-A Sarlós Boldogasszony napi eső 15-rincig tart.

-Ha Sarolta napján esik, úgy nem lesz dió, mogyoró.

5-12. A csapadékvalószínűség júliusi fő hulláma, mely júli. 10. én tetőzik és erősebb hőmérséklet visszacsúszással jár.

13-18. Derültebb, szárazabb idő.

15. A kánikula kezdete. A hónap 25. ig várhatók a legmagasabb hőmérsékletek.

18. Az év átlagosan legmelegebb, legszárazabb napja.

19-22. Zivataros esők különbözőebb lehülés nélkül.

20.

-Margit ritkán megy el vihar nélkül.

-Ha Margit napján esik, dió, mogyoró férges lesz.

-Margit felhőtől fél, égi háborút vél.

22.

-Mária Magdolna napján van az első aratási nap. Ha szép idő van, jót tesz, ha rossz, úgy ártalmas.

23-29. Csökken a csapadék hajtlan. Szárazabb, meleg idő.

25.

-Sz. Jakab napján az ebéd előtti fél-nap jelenti a karácsony előtti időt, az ebéd utáni a karácsony utáni időt. Mégpedig, ha szépen süt a nap, hideg lesz; ha eső esik, meleg és nedves; ha süt a nap és eső esik, úgy jó idő lesz.

-A Jakab napi eső kárt tesz a gubacsban.

-Száraz Jakab, hideg tél.

-Ha tiszta a Jakab nap éjszakája, bő

- termés lesz a kertben.
26. -Ha Anna napján a hangyák bolyokat készítenek, úgy esős tél lesz.
31. -Ernő napi eső, langyos tél.

- Általános jellegi hiedelmek a hónappal kapcsolatban.

- Ha a július nem fős, szeptembernek nem lesz mit enni.
- Ha beruláskor légy, szunyog szokatlanul csip, a fecske a víz színe fölött repked, rossz időt várhatunk.
- Ha júniusban jön méhraj, nem lesz a mézével sok baj.
- Ha a fal nedvesedik, rossz idő lesz.
- Ha felhős, hűvös az idő, nem lesz eső; ha melegen süt a nap, a bolha és légy csip, úgy eső lesz.
- Júliusban, ha napkeltekor égi háború van, úgy rossz idők következnek.
- Ha a fész-szalma kopog úgy, mintha el akarna törni, esőt várhatunk.
- Ha a hangyák nagy halmokat hánynak, úgy hideg ősz lesz.
- Ha nagy a meleg, apró lesz a szélő; ha esős az idő, nagyszemű lesz.
- Ha a harangszót messziről is hallani, úgy rossz idő lesz.
- Ha kőd esik júliusban, úgy szép idő lesz.
- Ha a halak a vízből kiugrálnak, rossz idő lesz.
- Ha a kakas napnyugtá után kukorékol, rosszra változik az idő.
- Ha júliusban a csalogányok szépen és szorgalmasan énekelnek, szép idő lesz.
- Ha napnyugtakor jó idő van, úgy szép idő lesz.
- Ha nyugati szél jár, a gazda jó időt jár.

A u g u s t u s

3-10. A csapadék valgszintisége növekszik, bőséges záporok zivatarok előfordulása gyakori.

10.

-Ha Pétertől /1./ Lőrincig /10./ tart a nagy hőség, soká fehér lesz a tél.

-Ha Lőrinc vértanu napján szép az idő, jó lesz a bor és szép az ősz.

-Ha Lőrinc napkor esik, vége a dinnyének.

-Lőrinc után nincs zivatar.

-Lőrinc belepuskás a dinnyébe.

-Lőrinc, Boldogasszony és Bertalan mutatja, hogy az ősz mit akar.

12-14. Átmeneti, derültebb idő, a levegő szárazabbá válik.

15.

-Ha Hagyboldogasszony napja fénylik, azt tartják a szegény kapások, hogy akkor sok jó bort ihatnak.

18. Jelentős időjárási fordulat; a nyári esős, időnként szeles időjárási periódus végleges lezáródása és a szeptemberi verőfényes, csendes utónyár kezdete. Két-három hetes derült időszak következik 40 %-nál kisebb felhőzettel, napsütéssel, aránylag magas hőmérséklettel. Nem ritkán kánikula is kialakul. A derült éjszakák viszont egyre hűvösebbek, a csapadékajánlami kicsi, a légmozgások gyengék.

19-23. Kiemelkedően nagy valóságossággal derült idő.

20. A természeti évszak-beosztás szerint a nyárutó kezdete.

24.

- Bertalan napját tartják a parasztok az ősz első napjának és ami-neml idő esik aznapra, olyan lesz az ősz.
- Bertalankor érett szőlő jó borra utal.
- Amilyen a Bertalan napja, olyan az ősz.

25-30. Az év folyamán az egyik legderültebb időszak.

29.

-Ha Keresztelő János napján esik, nem lesz víz.

30-31. Ritkábban előforduló kisebb időromlás.

-Augustus két utolsó napja mutatja az őszi időjárást.

Általános jellegű hiedelmek a hónappal kapcsolatban.

- Augustus hónapja olyan volt, mint az Újév napja: vagy száraz, vagy nedves.
- Amit augusztus a boron meg nem főz, azt szeptember megfűti.
- Bő harmat, jó idő; harmathány forráság.
- Füstölő hegyerem kemény telet jelez.
- Tiszta holdszarv jó idő; sötét holdszarv esős idő.
- Ha a juhok este is vígan ugrálnak a mezőn, jó időt várhatss.
- Ha a harmat soká megmarad a faleveleken, úgy jó idő lesz.
- Sok eső után bagolyhuhogás, jó időre mutat.
- Napnyugtá után ereszkedő köd jó időt mutat.
- Ha a mezei pacsirta magasan röpködve sokat énekel, jó idő lesz.
- Ha a széljárás napszakával változik, úgy jó időt várhatunk.
- Ha a füst a földre száll, rossz idő lesz már.
- Ha reggel emelkedik a köd, rossz idő lesz.
- Zivataros augusztus, esős szeptember.
- Lőrinc után nem nől a fa.

- Holdtúlte és újhold előtti 4 nap mutatja a jövőre idét.
- Hosszu számkörrelítés rossz idét jelent.
- Napfölkelte előtti pinytyóke sző nem biztat jó idővel.

S z e p t e m b e r

1. A meteorológiai évsz kezdete. - Egyed napján jó idő lévén az évsz is jó lesz és a bor is.
- Amilyen elsője, második, tizenegyedik és huszonegyedik, olyan lesz a következő négy hét.
- 1-6. Az aug. utolsó napjain kezdődött csapadék hullám folytatása, melynek tetőzése 4-én van.
7. Igen nagy valószínűséggel derült idő.
8. - Kisasszony hajtja a fecskét.
- 9-11. Egy határozott csapadék hullám, mely a hőmérséklet jelentősebb csökkenésével jár.
12. A felhőzet csökkenése; szárazság állhat be.
- 17-26. Több évtizedes megfigyelés szerint derült vagy kevés felhőzetű aránylag meleg, száraz idő. Ennek a napsugaras, kellemes és nyárra emlékeztető időjellegnek adta a nép nyelve a VÉNASSZONYOK NYARA nevet.
21. - Ha Máté napján tiszta az idő, esztendőre sok bor lesz.
- Máté napi verőfény jó szürettel jár.
22. - Móric napi derültség szeles telet jelent.
23. Az évsz napjegylenlőség napja. A csillagászati évsz kezdete.
- 24-25. Gyakori szőp, napos idő.
- 24-28. Erős éjszakai lehűlések, kora évsz talajmenti fagyok nagy gyakorisággal. /Évsz fagyesszentek/
26. - Ahány fagyos nap van Sz. Mihály/29./ előtt, annyi hideg nap lesz Valpurg /febr. 25./ után.
- Ahányszor Vencel nap /28./ előtt fagy, annyszor fagy Jakob /május 1., jul. 25./ után.
- Ha Mihály előtt háromszor esik, vagy a pünkösdi harmat árt a szőlőnek.

28.

27-30. A borultság, csapadékha-
 lam erősen fokozódik.

29.

-Ha Mihály előtt sok a ragyás gubacs,
 úgy karácsony előtt itt van a tél.

-Ha Vencel és Mihály napján nem esik,
 jó tavasz lesz.

-Ha valamineml szél fúj Mihály nap
 reggelén 6-7-ig, olyan szél fog
 fujni jan-ban. Amilyen szél fúj 7-8-14
 olyan szél fog fujni febr.-ban.

-A Mihály napi égdürgés jó őszet és
 kemény telet jelent.

-Mihály napi férges gubacsra termé-
 keny év jön.

-Ha Mihály napján pék van a gubacs-
 ban, szerencsétlen év lesz.

-Ha Mihály után még itt a fecske, nem
 lesz karácsonyig hideg.

-Ha Mihály nap után hamar megéri a
 gubacs és bőven terem, úgy karácsony
 előtt sok lesz a hó.

Általános jellegű hiedelmek a hónappal kapcsolatban.

-Szeptember hava olyan lesz, mint volt január 2-a.

-Szeptember eleji dürgésre jó termés következik.

-Sok makk szeptemberben, sok hó decemberben.

-Szeptemberi eső hasznos a vetésnek.

-Ha repked a vadlud, úgy közeleg a tél.

-Amilyen a szeptember ujholdja, olyan az ősz.

-Mihály napja előtt vagy után vagy azon a napon a juvendő télről
 tesznek juvendölést. A tölgyfán lévő gubacsot meghasítják és ha
 pékot találnak benne, szerencsétlen esztendőnek ítélik. Ha legyet
 találnak, középszerűnek, ha férgesekét, úgy jó esztendőt várnak; ha
 semmit sem találnak benne, úgy egészségtelen esztendőről félnek.

O k t ó b e r

1. Átmeneti felmelegedés.

1-10. Erősen csapadékos időszak
 5.-i tetőzéssel.

11-20. Szárazabb idő, aránylag
 sok napsütéssel különösen
 11 és 14. között. Ez a szeptem-
 beri vénasszonyok nyarának
 hűvösebb jellegű visszatérése.

16.

-Pál napja táján megéri a makk és
 ha a tölgyfák sok makkot hoznak,
 nehéz és hosszú tél következik.

20. Az első őszi fagy fellépésének időpontja.

20-31. Átlagosan erős esapadék-hullám 25.-i tetőzéssel.

21. Hirtelen lehülés.

29.

-Simon-Judás nap a tokaji szüret kezdő napja.

-Itt nagyon már Simon-Judás
Jaj már neked inges-gatyás!

-Simon kemény hideggel jár Judásnak kemény talpára.

-Simon-Judás, jaj már neked pőre gatyás.

Általános jellegű hiedelmek a hónappal kapcsolatban.

- Sok hernyó lesz jövő esztendőre, ha sok levél marad október hónapra a gyümölcsfákon.
- Októberre itt az ősz.
- Ha meleg október hónapja, hideg lesz a február.
- Minél előbb hullatja a fa a levelét, annál enyhébb lesz a tél.
- Meleg október falevélhullás nélkül, a következő év hernyóival sok baj lesz.
- Meleg október falevélhullással, termékeny év; minél hamarabb hullanak le a falevelek, annál termékenyebb lesz az év.
- Ahány nap van az első hóeséstől ujholdig, annyi napon keresztül fog esni a hó télen.
- Ha a gólyák, fecskék, vadludak hamar elmennek, korán beállnak a hidegek.
- Madárvándorlás őszoldalgás.
- Ha a Nap Bak jegyében nagy, úgy az északi szelek terméketlenséget hoznak.
- Október és Március rendszeren egyforma.
- Ha októberben fagy és szél van, úgy jamar hónapja gyenge lesz.
- Sok októberi eső sok decemberi szél.
- Sok októberi eső termékeny esztendő.
- Pipál a hegy, eső lesz.
- Sűrűs felhő eső nélkül, meleg idő lesz.
- Tartós hó, tartós tél; muló hó, muló tél.
- Októberben zivatar szeszélyes telet jelent.
- Ha a hangyák halmaikat a szokottnál hamarabb összehordják, rossz idő következik.
- Ha Mihály napján száraz idő volt és Pál napja is száraz, úgy a tavass is száraz lesz.
- Ha a hónap elején sok csillag esik, úgy szép idő lesz.
- Derűs holdvilág jó szüret.

-Ha a juhok nem akarnak az akorból kimozdulni, eső vagy hó következik.

-Ha fák másodszor virágoznak, hosszú ősz lesz.

-Sok makk kemény telet jelez sok hóval.

N o v e m b e r

1-3. Átmeneti szép idő. Utoljára tér vissza a vénasszonyok nyára egy egészen szerény változatban.

-Mindszentek /1./ napjáról azt tartja a parasztember, hogyha ilyenkor kimegy az erdőre és a bükkfából egy ágat levág; ha az ág belől száraz, akkor meleget lehet várni, ha pedig nedves, akkor hideget.

-Ha a Mindszentekkor levágott bükkfág nedves, úgy kemény tél következik, ha pedig száraz, úgy nedves télünk lesz.

-Ha Mindszentek napja nedves, úgy légy telet várhatunk, ha pedig száraz, úgy kemény tél következik.

4-10. Egyre rosszabbodó esős, sokszor ködös idő.

11.

-Ha a Márton napi lud mellestája veres, nagy hideg lesz a télen; ha fehér, úgy sok lesz a hó; ha fekete, úgy esős ősz és rossz tél következik.

-Márton olykor fehér lovon jár.

-Ha jókedvű Márton, úgy kemény lesz a tél.

-Borus Márton borongós tél.

-Márton napi esőre fagy és szárazság következik.

-Ha Márton napján a lud jégen áll, karácsonykor sárban botorkál.

-Márton hidjáról/azaz a Márton napi ludról/úgy itélik meg a tél állapotát: megöltvén a ludat és levén mellestjáról a húst, az első részét a nyakánál tulajdonították a karácsonyig valg időnek, az utolsó részét a karácsony után valgnak; ezután a csont színéről azt jövendölték, hogy a fehér szín havat és esőt jelent, a verhenyes pedig nagy hideget.

-Ha Márton napján a sült lud melle fehér, nagy hideg lesz, ha vörös, úgy az idő nedves lesz; ha fölül fehér, úgy karácsony előtt lesz hideg; ha alul vörös, karácsony után jön a hideg.

13-20. Nagy borultsággal, tartós esőkkel újabb csapadékullám, mely 15-én tetőzik.

15-20. Esedékes az első havazás.

19.

21.

-Erősebb a föld fehérbe ültetik.

-Boldogasszony bemutatása mutatja a telet.

22. Kisebb borultság, esőkkel csapadékhalom.

25. Gyakran erős hidegbetörések napja.

-Amilyen Katalin napja, olyan a január, amilyen a következő nap, olyan a február.

27-30. Kevés felhőzet, hideg idő sokszor -5 fokban fagyos.

30.

-Fehér András rossz év; vig András vig év.

-András nem olyan ember, mint más Hideg e napon minden szélfuvás.

Általános jellegű hiedelmek a hónappal kapcsolatban.

-Ősz jég nélkül nedves esztendőt jelent.

-Ha a hó novemberben nedves, kiváltképpen 3 nappal Ss. Márton előtt, 30 napig elvész a vetés és gyakran drágaság következik.

-Amilyen az idő november 19-én, olyan lesz a december.

-Száras enyhe november, szigorú tél.

-Ha dörög, akkor a Hold a Nyilas jegyében van; a völgyben rossz vetés, a parton jó termés.

-Ha sok komló termett, úgy kemény lesz a tél.

-Ha sok a máktermés, csikorgó tél jön.

-Ha sok a keménymagu gyümölcs, hosszú és kemény lesz a tél is.

D e c e m b e r

1. A meteorológiai tél kezdete.

-Ószkár napi éles szél 4 heti széllei jár.

1-2. Aránylag enyhe napok.

3-9. A levegő hőmérséklete kisebb ingadozásokkal fokozatosan csökken. Egyidejűleg nagy a csapadék valószínűsége főleg hó formájában.

10-23. Aránylag száraz hideg, mérsékelt borús idő.

13.

-Amilyen a Luce napjától számított 12 nap időjárása, olyan lesz a következő 12 hónap időjárása is.

21. A téli napforduló napja, a csillagászati tél kezdete. A nappal hossza 8 és fél óra. A Nap igen alacsonyan "jár", majdnem DK irányban kel és DNY irányban nyugszik.

23-31. Az évi időjárások egyik kiemelkedő szükségesszerűsége az év utolsó hetében: határozott enyhülés, a felhőzet erős növekedése, nagy csapadékhalál. A csapadék többnyire hó, de lehet eső, havas eső, sőt gyakori az ónos, ónos eső is.

24.

-Diszáns Tamással kemény hideg jár.
-Ha diszánólé Tamásra nagy lett a hizó mája, csikorgás lesz a Karácsony.

-Ha Karácsony éjjelén keletről fúj a szél marhadügtől félhetss; ha DNY-i szél fúj emberhalál; ha D-i szél fúj betegség; ha E-i szél fúj, jó esztendő.

-Fekete Karácsony, fehér Husvét.

-Fekete Karácsony, fekete husvét
Fehér Karácsony fehér Husvét.

-Lucskos Karácsony rossz nyár, rossz termés.

-Ha a Karácsony csillagos, sötét lesz a patka; ha felhős, üres lesz a patka a következő évben.

-Száraz Karácsony van, ha nedves vált a Pünkösöd.

-Meleg Karácsony, hideg tél.

-István napi napsugár drágaságot hoz.

-István nap utáni 12 nap időjárása a következő 12 hónapot mutatja.

26.

24-31. Ez az időszak a legfelhősebb az egész évben és a napsütés valószínűsége a legkevesebb az egész évben.

31.

-Szilveszter reggelén a napsugár kevés bort hoz a jövő évre.

Általános jellegű hiedelmek a hónappal kapcsolatban.

-Ha a december eleje és vége száraz, úgy a tél márc. végéig tart.

-Luca napján kezdik faragni azt a széket, mely a kőmunkás szerint soha nem készül el. A Luca széket visboráta fából 13 nap 13 darabból csinálják, minden része más fából és más határból. Karácsony napjára készül el, ha elkészül. Az ötszögletű alacsony széket el kell vinni az éjféli micére. Aki ekkor a herangláb alatt az oltárnak háttal feláll a székre, megláthatja, hogy ki a bossorkány a fehérnépek között.

-Aki Karácsony estéjén diót eszik méz nélkül, annak kihullik a foga.

-Hideg december korai tavaszodás.

- Baja vidékén a lány Karácsony estéjén mákoskóstolás kanállal kimegy az utcára és amerről kutyaugatást hall, abból az irányból jön a következő évben a kérője.
- A halászok azt tartják, ha a csuka mája elől hegyes és hátul széles, nagy hideg lesz.
- Szilveszter éjszakáján üntött ólom alakja megmutatja, hogy a vőlegénynek milyen lesz a foglalkozása.
- Aki Szilveszter éjszakáján megfordítja a párnát a feje alatt, meglátja a jövődöbelijét.

Forrásmunkák

A pályázati anyag, dolgozat összeállításához felhasználtam Szuróczki Zoltán Meteorológiai értekezéseknek címmel megjelent (Bp. 1975/kiadványából) a 201 - 223 oldalakra a havi nevezetes dátumokat.

Ezt az anyagot párhuzamba állítottam diákkori néprajzi gyűjtésemmel és feljegyzéseimmel.

Az anyag összeállításával az összehasonlítás lehetősége volt a célom.

Ezt a pályázati anyagot az 1986. évi muzeumi pályázatra készítettem.

/ és az anyagnak részbeni vagy egészbeni nyomtatásban vagy más pályamunkánál történő felhasználásához a szerzői jogot fenntartom /

Pécs, 1986 január 25.

Jambrich Kázmér
/Jambrich Kázmér/

tanár

7623 Pécs Tompa M u 30 sz.

Zárszó

Hazánk három európai klimaterület, az atlanti, a földközitengeri és a keleteurópai ütközőpontjában helyezkedik el. Éghajlatában e három klimaterület jellemző sajátosságai kapcsolódnak olyan egyéni vonásokkal rendelkező éghajlathoz, amellyel egyező Földünk egyetlen más területégységén sem mutatható ki. Az enyhe, ködös, csapadékos telű és mérsékelt nyaru szabályos csapadék eloszlású atlanti klíma elemei csakugy megtalálhatók éghajlatunkban, mint ahogyan a meleg aszályos nyaru és határozott koranyári csapadékcuccértékeket mutató fagyos telű keleteurópai, vagy az őszi és téli esőzésekben gazdag, forró, száraznyaru és enyhe, hőtalan telű földközitengeri éghajlat éghajlati elemei is gyakorta jellemzik időjárásunkat.

A szélsőséges kontinentális, szárazföldi klímahatás számlájára kell írunk pl., amikor télen gyakorta kerül hazánk az eurázsiai magas légnyomás uralma alá és téli időjárásának csikorogó hidege és fagyja nemcsak állóvizeinket, de folyóinkat is jégpáncélba burkolja. Ugyancsak a belföldi jellegű éghajlat hatására van a keletalföldi területeink koranyári csapadékbősége is. Viszont a nyugati részek /Kis-Alföld, Dunántul/ mérsékelt nyarában, a gyakorta jelentkező enyhébb, csapadékos telekben, a csapadék bőséges voltában és egyenletesebb eloszlásában lehetetlen fel nem ismernünk az atlanti, oceánikus éghajlati hatást, a földközi tengeri éghajlat jellemző sajátosságai színezik Dunántul déli és délnyugati részeinek éghajlatát is. A másodlagos őszi csapadékmaximum határozottan mediterrán jellemvonás.

Időjárásunkat a változatosság jellemzi és ebben módosító a szélességi helyzet, az oceántól való távolság és a domborzati viszonyok. A Kárpátok hegyvomitánának van bizonyos módosító hatása pl. az északi szél a Dunántul NY-i és az Alföld K-i részén erősebb; lelassítja a keleteurópai hideg légtömegeket.

A több évtizedes megfigyelések alapján néhány sajátosságot fel lehet ismerni: az átlagos hőmérséklet január végén a legalacsonyabb, július közepén a legmagasabb. Hőmérsékleti visszaesések figyelhetők meg pl. június első 10 napjában. A visszaesés oka Cholnoky Jenő által kimutatott európai monszunjelenség; májusban az erős napsütés hatására a szárazföld gyorsabban és erősebben melegszik fel, mint az ocean, tehát a felette lévő alsó

légrétegek is erőteljesebben melegedtek át, mint az óceán felettiek. A szárazföld felett felmelegedett és ennek következtében felemelkedett levegőtömegek a magasban a tenger felé áramlanak, viszont helyükre a felszínhez közel a tenger felől a szárazföld felé hűvös, nedves, esőt hozó levegőtömegek nyomulnak. Erre vonatkozik a népi megfigyelés a Medárd nappal kapcsolatban.

Hasonló kisebb hőmérsékleti visszacsúszás a febr. közepe utáni; ez az ország terület magas légnyomású hideg levegőtömegének utolsó, az óceán felé irányuló kitörését jelzi; vagy a május 11-20 körüli hőmérsékleti visszacsúszás, a "fagyosszentek" a sarki eredetű hideg levegőtömegek utolsó nagyobbarányú betörésének eredménye.

Jelentős hőmérsékletemelkedést mutat a szeptembervégi derült meleg időjárás, ez a vénasszonyok nyara, mely átnyúlik októberre is.

A nyári forróság és a téli hideg nyugatról kelet felé növekszik, a meleg, forró napok száma a hegyvidékeken kevesebb, mint a síkságon, viszont növekszik a fagyos napok száma.

Jellegzetesek a nyári /juniusi, júliusi/ csapadékmaximumok és ugyanígy az őszi /októberi/ is. A főmaximum a nyári, ez az európai monszun és a keleteurópai szárazföldi éghajlat hatása, az őszi másodlagos maximum.

Jellegzetes a nyugatias irányú szelek gyakoriságának koranyári erős megnövekedése, amit a nyári monszun számlájára írunk, télen a keleties irányú szelek a téli monszun hatására. Sajátos helyi szelek is vannak: a hegyi-völgyi szél, a nagyobb tavak mentén a parti szél és a Bakonyból főszerűen lezuhánó szél.

□

A tárgyilagos jellegű és tudományosan alátámasztott megfigyelések az anyagban, a feldolgozásban az oldalak bal felén találhatóak nevezetes időpontok, dátumok megjelölés alatt. A népi hiedelmek az oldalak jobb felén. A néphit az egyszerű nép hagyománykincsének az az ága, mely a természetfeletti világról, a földi történésekre befolyással bíró rendkívüli erőkről, a jelenségeknek észszerűen nem értelmezhető összefüggéseiről való hiedelmeket foglalja magában. Akad közöttük okozati összefüggések alaptalan feltételezése, a szó igazi értelmében vett babona, és nem ritka az apáról-fiúra átszármaztatott többé-kevésbé helytálló ősi megfi-

gyelés, mint pl. az időjárásra vonatkozó hiedelmek járásze.

Ha bárki végigolvasta az összeállítást és a zárzó ismeretének birtokában újra és újra átlapozza, ezzel a célt már az összeállítás elérte, mert felkeltette a figyelmet, gondolkodóba ejtett bennünket és talán mi magunk is a hideg- vagy melegfront betörésével jelentkező időjárásváltozásoknak reagensei lettünk - bár ez már az orvosepidemiológia területe is, ahol az időjárási megdőlések akaratunktól független, belső szervei működéseket szabályozó vegetatív idegrendszeren keresztül hatnak.

Egy idézet szerint "az írás feladata, hogy a múltat a jövőbe kapcsolja"; szeretném hinni, hogy ez az összeállítás EZT megközelítette?? !!!